

DOCUMENTA HISTORICA 20.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A HÉT SZIGET KÖZTÁRSASÁG
ÉS KAPODISZTRIASZ

Fordította és sajtó alá rendezte
SZÁSZ ERZSÉBET

Szeged
1995

DOCUMENTA HISTORICA 20.
A JATE Történész Diákkör kiadványa

A HÉT SZIGET KÖZTÁRSASÁG ÉS KAPODISZTRIASZ

Fordította és sajtó alá rendezte
SZÁSZ ERZSÉBET

Szeged
1995

A dokumentumok forrása:

Rodocanachi, E.: *Bonaparte et les Iles Ioniennes*, 1797 – 1816
Paris, F. Alcan, 1899.
pp. 279 – 298, 309 – 311.

Lektorálta és a fordítást az eredetivel egybevetette
KÖVÉR LAJOS

Sorozatszerkesztők
BENCSIK PÉTER, PÁNDI LAJOS

© JATE Történész Diákkör, 1995
Szász Erzsébet, 1995

HU – ISSN 1216-0954

A XVIII-XIX. század fordulóján igencsak mozgalmas volt a Jón-szigetek lakóinak élete. A hosszú velencei uralom után, az 1797-es campoformiói békében a Francia Köztársasághoz csatolták a „Hét Sziget” néven emlegetett területet. Ezek a szigetek számos apró és 7 nagyobb szigetből állnak, úgymint *Korfu* (Corfu vagy Kérkira), *Paxo*, *Santa Maura*, *Keffallónia*, (Cephalónia vagy Kefalinia), *Ithaka* (Thaki vagy Kis Cephalónia,), *Zákinthosz* (Zanté vagy Zante) és *Kithira* (Kythéra vagy Cerigó). „A’ Jóniai tengerben, az Albániai, Livádiai és a Móreai partok körül fekszenek, hegyes halmos darábos, még is nagy részint termékeny földjük és igen kellemetes levegőjük vagy is klímájok vagyon. ... Ezen szigeteknek öszvességgel 44 □m.f. a’ kiterjedések, a’ lakosaik száma pedig 216 000-re megy, a’ kik Görögök és Olaszok, és a’ görög, kathólíka és a zsidó vallást tartják. A’ közönséges nyelv a’ Görög és az Olasz nyelvek.”¹

Napóleon stratégiai szempontok alapján tartotta fontosnak a szigetek megszerzését, talán legnagyobb álmának, az európai és az ázsiai birodalmak saját fennhatósága alatt történő egyesítésének első lépését látta birtoklásukban. Rögtön helyőrségeket állítottatott fel, és nagy raktárak építtetését kezdeményezte, hogy az ázsiai és a görög, illetve a francia termékekkel folytatott kereskedelem útvonalát biztosítsa. Tervei megvalósítása érdekében a Török Birodalom ígájában nyögő népeket is csatasorba szeretne volna állítani, kiáltványt intézett a görögökhöz, az egyiptomi expedíció kezdetén az arabokhoz, amelyekben nemzeti felkelés megindítására szólította fel őket. Expedíciós seregeinek megtorpanása, illetve a francia belpolitikai bonyodalmak súlyosbodása miatt, le kellett mondania a keleti tervekről, és amikor Napóleon visszatért Párizsba, a második koalíció csapatai már megvetették lábukat a Jón-szigeteken.

1799-ben megalakították a „Hét Sziget Egyesült Köztársaságát” a Török Birodalom fennhatósága és az Orosz Birodalom védnöksége alatt. Az új állam lakóinak életét az 1800-ban kiadott alkotmány szabályozta,

---

¹ Közönséges vagy Universalis Geográfia a’ Bécsi Kongresszusban történt változás szerint. Írta CANNABICH I. G. F. Prof. Fordította Czövek István, Pesten, Trattner János Tamás, 1817. 249. l.

és 1803-ban, valamint 1806-ban újabb szempontok figyelembevételével módosították azt. De Napóleon nem könnyen mondott le az itt létesíthető előretolt helyőrségekről, és fegyveres, valamint diplomáciai harcai eredményeként az 1807-es tilsiti békében újra a franciák fennhatósága alá került a szigetcsoport.

A második francia megszállás, amely néhány új mezőgazdasági kultúra meghonosítását, továbbá az oktatás korszerűsítését, valamint a közművesítési munkálatok kezdetét is jelentette, értelemszerűen jelentős változások lehetőségét hordozta, ám a szigetek lakóinak sorsa hamarosan újabb fordulatot vett. Napóleon törökországi és perzsiai tárgyalásai megszakadtak, a Földközi-tenger medencéjében pedig az angolok pozíciói újra stabilizálódtak: Gibraltár, a Baleárok, Szardínia, Szicília és Málta után, 1809 és 1810 folyamán a Jón-szigetek erődjére is kitűzték az angol lobogót. Noha a francia császár – erejét és a szigetek jelentőségét meghaladó módon – próbálta biztosítani utánpótlásukat, mégis mindössze a bevehetetlennek tartott korfui erőd tudta tartani magát Napóleon lemondásáig.

A bécsi kongresszuson Ausztria és Oroszország csapott össze a szigetek birtoklásáért, de a nevető harmadik Anglia lett. A korfui szenátus 1814. májusában levelében kérte az orosz védnökséget, és az egyik orosz követ, a korfui születésű Kapodisztriasz gróf a kongresszuson fel is vetette a szigetek függetlenségének lehetőségét, de Anglia sikeresen alkalmazta az „oszd meg, és uralkodj!” elvét, a szigeteknek pedig bele kellett nyugodniuk, hogy ezúttal „angol szigorban” lesz részük.

Az 1815. november 5-én kötött jóniai egyezmény angol védnökség alatt álló „szabad és független államnak” nyilvánította a szigeteket. Az első kormányzó Sir Thomas Maitland lett, aki 1816-tól 1824-ig töltötte be a tisztségét, és akinek önkényes intézkedései olyan mély nyomot hagytak a szigetek lakóinak lelkében, hogy a korfuiak „mumusként” gyermekeiket még ma is nevével ijesztgetik. A jóniai egyezményben kilátásba helyezett alkotmánylevelet 1817. május 2-án fogadták el. Az alkotmánylevéllel kapcsolatos visszaélési lehetőségeket Kapodisztriasz gróf megpróbálta a nagyhatalmak tudomására hozni. A szentpétervári udvarban személyes befolyását is latba vetve igyekezett befolyásolni a dolgok alakulását, így levelezett többek között Wellington herceggel is. Forrásainkban ezeket a

szerződéseket, illetve kivonatukat, a bíráló megjegyzéseket és néhány rájuk vonatkozó levelet közlünk.

A források felhívják a figyelmünket arra, hogy a védnökség lényegében uralkodói jogokat biztosított a kormányzónak, sőt az angol, illetve az angoloknak behódoló tisztségviselők vajmi kevés beleszólási lehetőséget biztosítottak a szigetek polgárainak tulajdon sorsuk alakításába.

Kapodisztriasz próbálkozásai kudarcot vallottak a szigetek kérdésében. Nem segíthetett a Londonban székelő filhellén mozgalom tevékenysége sem abban, hogy a szigetek akár az 1821-től induló görög szabadságharchoz, akár a létrejövő független görög államhoz csatlakozhassanak. Mindössze annyi dicsőség jutott a „jónoknak”, hogy a szabadságharc tisztjeinek jelentős része a franciák által náluk kiképzett katonákból került ki, és Szolomosz, a szabadságharc költője is Korfun született. Kapodisztriasz kormányzó, majd rövid időre köztársasági elnök lett.

A szigetekben az 1848-as alkotmánymódosításban biztosították a sajtószabadságot. Az angolok fejlesztették a gazdaságot, folytatták a franciák útépítési és csatornázási programját, támogatták az oktatást, egyetemet és akadémiát alapítottak.

A görögországi belpolitikai válság hatására a nagyhatalmaknak 1863-ban dönteniük kellett Wittelsbach Ottó, a megbukott görög király utódlásának kérdésében. Nagy-Britannia félt, hogy az ország vezető körei a törökökkel szemben az orosz orientációt fogják elfogadni, de az 1830-as londoni jegyzőkönyv értelmében a védnök hatalom nem adhatott királyt. Céljai megvalósítása érdekében kerülő úthoz folyamodott: megígérte, hogy engedélyezi a Jón-szigetek Görögországhoz csatolását, ha királlyá választják az általa támogatott dán herceget. Miután a Glücksburg házból származó I. György király ígéretet tett arra, hogy lehetőség szerint kerüli a törökellenes tevékenységet, meggátolja a fegyveres cselekményeket, továbbá megakadályozza az orosz politika görögországi térhódítását, újonnan elnyert országához csatolhatta a Jón-szigeteket. Anglia ezáltal továbbra is biztosította gazdasági és politikai befolyását a térségben, a Jón-szigetek lakói pedig – az athéniakkal együtt – fényes ünnepeken adtak hangot a politikai egyesülés öröme felett érzett boldogságuknak.

I.

A JÓN KÖZTÁRSASÁG LÉTREHOZÁSA

A bécsi, a londoni, a berlini és a szentpétervári udvar
1815. november 5-én, Párizsban kötött szerződése
a Hét Jón Sziget sorsának meghatározásáról

A szent és oszthatatlan Szentháromság nevében, Őfelsége Ausztria Császára, Magyarország és Csehország Királya, Őfelsége Minden Oroszok Cárja, Őfelsége Nagy-Britannia és Írország Egyesült Királyságának Királya és Őfelsége Poroszország Királya, akiknek heves kívánságuk, hogy a Bécsi Kongresszus idején elhalasztott tárgyalásait befejezzék, azért, hogy meghatározzák a Hét Jón Sziget sorsát, és biztosítsák a szigetek lakóinak függetlenségét, szabadságát és boldogságát, hogy őket és alkotmányukat az európai nagyhatalmak egyikének közvetlen fennhatósága alá helyezték, erre a tárgyra vonatkozóan, az 1814. május 30-án kötött párizsi béke határozatai és az abból az időből származó brit nyilatkozatok alapján, amikor az angol hadsereg megszállta Cerigót, Zantét, Kefallóniát, Santa Maurát, Ithakát és Paxit, végleges szabályozásként egy speciális szerződést alkottak, amit a Kongresszus során Bécsben 1815. június 9-én aláírt általános Szerződéshez fognak csatolni; és hogy lezárják és aláírják az említett szerződést, a szerződő Nagyhatalmak kijelölték teljhatalmú Megbízottaikat, nevezetesen:

Őfelsége Ausztria Császára, Magyarország és Csehország Királya Klemens, Wenceslas, Lothar von Metternich²-Winneburg, Ochenhausen, stb., stb. Herceg urat, és Philipp von Wessenberg³, stb., stb. Báró urat,

És Őfelsége Nagy-Britannia és Írország Egyesült Királyságának Királya, az igen tisztelt Robert Stewart Castlereagh herceget⁴, az igen nemes Térdszalagrend lovagját, stb., stb., és az igen kiváló és igen nemes Arthur Wellington herceget, márkít, grófot, stb., stb.⁵

Akik írásbeli meghatalmazásaik kicserélése után, kellő és megfelelő formát találtak a következő cikkelyekben való megállapodáshoz:

I. Cikk. – Korfu, Kefallónia, Zante, Santa Maura, Ithaka, Cerigó és Paxi szigetei, függőségeikkel együtt, ahogy azt az 1800. május 21-én Minden Oroszok Cárja és a Török Porta közötti szerződésben meghatá-

---

² Metternich-Winneburg, Klemens Lothar von (1773–1859) osztrák államférfi, 1806-tól Ausztria párizsi követe, 1809-től külügyminiszter, s rövidesen az osztrák politika egészének meghatározó egyénisége. 1813 nyarán csatlakozott a Napóleon ellenes porosz-orosz szövetséghez. Az 1814–15-ös bécsi kongresszus egyik főszereplőjeként vett részt annak a rendszernek a megteremtésében, amely a „régit”, azaz az 1789-es francia forradalom előtti status quo szellemében rekonstruálta az európai monarchiák hatalmát. Politikai karrierjének a Habsburg birodalmat alapjaiban megrázó 48-as forradalmak vetettek véget. Bécsből elmenekülve először Nagy-Britanniában, majd Belgiumban élt. 1851-ben tért vissza Ausztriába, ahol 1859-ben bekövetkezett haláláig Ferné József egyik tanácsadójaként tevékenykedett.

³ Wessenberg-Ampringen, Johann Philipp báró (1773–1858) berlini, majd müncheni követ, mivel azonban ellenezte Metternich politikáját, a bécsi kongresszus után visszavonult. 1848 után tért vissza; miniszterelnök és külügyminiszter lett.

⁴ Castlereagh, Henry Robert Stewart (1769–1822) Írország minisztereként létrehozta a Nagy-Britannia és Írország közötti uniót, aztán az angol alsóház tagja lett. India államtitkára, a napóleoni háborúk idején a hadügyminiszter, a bécsi kongresszuson pedig mint külügyminiszter volt jelen.

⁵ Wellesley, Arthur, később Wellington hercege (1769–1852) Hollandiában, Kelet-Indiában, majd Portugáliában harcolt a franciák és szövetségeseik ellen, a waterloo-i csatában Blücher mellett a koalíciós seregek fővezére, a szövetségeselek párizsi bevonulásakor seregeik főparancsnoka volt. A bécsi kongresszuson Anglia képviselőtében volt jelen. 1828-tól 1830-ig tory-párti miniszterelnök, utána még két alkalommal volt külügyminiszter.

rozták, a Jón Szigetek Egyesült Államai néven, szabad és független államot fognak alkotni.

II. Cikk. – Ezt az Államot Őfelsége Nagy-Britannia és Írország Egyesült Királysága Királyának, örökösének és utódainak közvetlen és kizárólagos védelme alá helyezik. Ennek következtében a többi szerződő fél minden jogáról vagy külön követeléséről, amit ebben a tekintetben formálhatott, lemond, és határozottan kezeskedik a jelen szerződés rendelkezéseinek betartásáról.

III. Cikk. – A Jón Szigetek Egyesült Államai, a védnök hatalom hozzájárulásával, szabályozni fogja belső felépítését, és hogy a felépítés minden része szilárd legyen és a szükséges működőképességet biztosítsák számára, Őfelsége a Brit Uralkodó különleges figyelmet szentel az ügyintézésnek és az általános jogalkotásnak. Ennek érdekében kinevez Őfelsége egy Legfelső Királyi Biztos Lordot, kit felruház a mindezek megvalósításához szükséges hatalommal.

IV. Cikk. – Annak érdekében, hogy az előző cikkelyekben hangsúlyozott kikötések haladéktalanul megvalósuljanak, és a Jón Egyesült Államok politikai újjáalakítása a jelenlegi jogviszonyok alapján megtörténjen, a védnök hatalom által kinevezett Legfelső Királyi Biztos Lord meghatározza egy majdani törvényhozó gyűlés összehívásának formáit, irányítani fogja az Államok alkotmánylevelének megfogalmazására irányuló munkát, és természetesen felkéri Őfelségét a születendő alkotmány jóváhagyására. Addig az időpontig, amíg ez az alkotmánylevel elkészül, illetve elnyeri a szükséges jóváhagyást, a szigeteken a jelenlegi alkotmány marad érvényben, és erre vonatkozóan csak Őfelsége tudtával lehet változtatásokat eszközölni.

V. Cikk. – A Jón Egyesült Államok lakossága számára, a magas védnökség által biztosított kedvezmények korlátozás nélküli gyakorlása érdekében, és a védnökséggel szorosan összefüggő jogok gyakorlását biztosítandó, Őfelsége meg fogja szállni az Államok erődjait és helységeit, és helyőrségeket fog fenntartani bennük. A Jón Egyesült Államok katonai ereje Őfelsége csapatai parancsnokának hatáskörébe utaltatik.

VI. Cikk. – Őfelsége beleegyezik, hogy a Jón Egyesült Államok kormányával – az Állam jövedelmeinek figyelembevétele alapján –

kössenek külön egyezményt a jelenleg fennálló erődkökhöz tartozó dolgok arányos fenntartására vonatkozóan; azaz rendezzék a brit helyőrségek fizetését, fenntartását, és a béke idején katonai szolgálatot teljesítőkhöz létszámának kérdéskörét. Továbbá ugyanezen egyezmény rögzíti majd a brit haderő és a jón kormány között szükségszerűen kialakuló kapcsolatokat.

VII. Cikk. – A Jón Szigetek Egyesült Államainak kereskedelmi lobogóját a szerződő hatalmak szabad és független állam zászlajaként fogják elismerni. Színe és címere az 1807 előtti lesz. Őfelsége helyénvalónak tartja a szóban forgó államok fölötti védnökség jogán a jelképek elfogadását, és hogy újabb hangsúlyt adjon támogatásának, az Állam minden kikötőjének vámolása, tiszteletbeli és katonai szabályozása a brit jogszolgáltatás alapján fog történni.

A Jón Egyesült Államok és Őfelsége Írország és Anglia Királyának Államai közötti kereskedelem ugyanazokkal az előnyökkel és könnyítésekkel fog bírni, mint amelyekkel a Nagy-Britannia és az említett Jón Egyesült Államok közötti kereskedelem rendelkezik.

A Jón Szigetek Egyesült Államaiba csak olyan kereskedelmi biztosokat, vagy kizárólag a kereskedelmi kapcsolatok intézésével megbízott konzulokat fognak küldeni, akikre a többi hasonlóképpen független államokban elfogadott szabályozások vonatkoznak.

VIII. Cikk. – Minden Nagyhatalmat fel fognak kérni a jelen szerződéshez való csatlakozásra, amelyik aláírta az 1814. május 30-i párizsi, illetve a Bécsi Kongresszus 1815. június 9-i határozatát, különös tekintettel Őfelségére, a Szicíliai Kettős Királyság és a Török Porta Uralkodójára.

IX. Cikk. – Ezt a szerződést jóvá fogják hagyni, és a jóváhagyások dokumentumait két hónap leforgása alatt ki fogják cserélni, vagy ha ez lehetséges, akkor még hamarébb.

A hitelesítés céljából az érdekelt Nagyhatalmak aláírták, és saját címeres pecsétjükkel lezárták a szerződést.

Kelt Párizsban, 1815. november 5-én.

Mettemich. Wessenberg.
Castlereagh. Wellington.

II.

KAPODISZTRIASZ GRÓF⁶ KRITIKÁJA

Kapodisztriasz grófnak a Jón államok jelenlegi helyzetéről szóló bizalmas emléktetője Bathurst gróf öxellenciájának címezve

Az 1815 november 5-i egyezmény

1-2. A Jón-szigetek független és szabad államot alkotnak – Nagy Britannia közvetlen és kizárólagos védnöksége alatt. A szerződő hatalmak lemondanak a szigetekre vonatkozó valamennyi jogaikról. Kötelezik magukat arra, hogy garantálják a jelen szegződés pontjait.⁷

3-4. A Jón-szigetek a nagy hatalmak beleegyezésével egy új Alkotmányt kapnak, ám mindaddig, ameddig az nem lép életbe, a jelen alkotmány továbbra is hatályban marad azokat a változtatásokat leszámítva, amelyeket a Király a tanáccsal együttműködve eszközöl. Az új alaptörvényt az Alkotmányozó Nemzetgyűlés fogja megalkotni; ennek

---

⁶ Kapodisztriasz, Joannesz Antoniosz (1776–1831), olaszosan Capo d' Istria, Korfun született, orvosi végzettséget szerzett, majd politikusi pályára lépett. 1800-ban Kefallónia és Ithaka kormányzója lett, az orosz-török fennhatóság idején a szigetek kül-és belügyminisztere is volt. A tiltsi béke után visszavonult, de 1809-ben Pétervárra költözött, és 1811-ben már Sándor cár bécsi követe volt. Résztvett a bécsi kongresszuson és ott volt a két párizsi béke megkötésénél is. 1816-tól Nesselrode mellett, államtitkárként vett részt a külügyek irányításában. Befolyását arra próbálta felhasználni, hogy a Jón Egyesült Államok státuszában rejlő lehetőségeket kihasználva támogassa a görög függetlenségi törekvéseket. Miután ezt nem támogatta a cár sem, 1822-ben lemondott és Svájcba ment, onnan szervezte a görög felkelők támogatását. 1827-ben őt választották meg az Első Görög Köztársaság elnökének.

⁷ Ennek értelmében a Hét sziget egyetlen egy szabad és független Statust formál – az angol uralkodó védelme alatt Egyedül az angolok joga, hogy a várakban és a városokban helyőrséget állomásoztasson, míg a helybeli katonaság szintén angol vezénylet alá rendeltetett.

az összehívását és ügymenetét viszont a Védnök Hatalom megbízottja fogja meghatározni.

5-6 Az angol csapatok el fogják foglalni a Szigetek erődítményeit. Az erődítményekkel és a bennük állomásozó garnizonokkal kapcsolatos minden kérdést a Jón kormánnyal kötendő különegyezmény fog szabályozni. Ez az Egyezmény rendelkezik majd az angol és a Jón kormánycsapatok között létesítendő kapcsolatokról is. Az ország csapatai angol parancsnokság alá helyeztetnek.

7 A Szigetek kikötői polgári és katonai jog szempontjából egyaránt brit fennhatóság alá kerülnek. A Jón lobógó független és szabad állam jelképeként ismertetik el. A külföldi hatalmak a Jón kormány mellé akkreditálhatják kereskedelmi megbízottaikat és konzuljaikat.

Észrevételek az 1815. november 5-i egyezményről

E szerződés kikötéseinek eredményeképp:

1. A Jón szigetek függetlensége feltételes. Nagy-Britannia védnökség alá helyezte őket. Ezt a kötelezettséget számukra azon jogosítványok biztosítják, amelyek világosan és félreérthetetlenül megállapítottak az egyezményben – bírván a szerződő hatalmak garanciáit.

Jogaik a következők:

Az ország csapataival közösen helyőrséget állomásoztatni a szigetek erődjeiben, egy kormányuk által kötött Egyezmény értelmében.

Különös figyelmet kell szentelni a szigetek belső szervezetének: itt konkrétan azon formák szabályozásáról van szó, amelyek alapján egy Alkotmányozó Gyűlést kell összehívni, illetve a Gyűlés által kidolgozott Alkotmánylevél engedélyezésének szabályozásáról.

A védnök hatalomnak a pártfogolt népre vonatkozó minden hatalma csak ezen a két jogon alapul, és csak ezekre a feladatokra korlátozódhat.

2. A polgári kormánynak az új Alkotmánylevél kihirdetéséig a status quo alapján kell maradnia, és a jogerős intézmények minden ereje és érvényességi köre addig az időpontig érvényes.

Fiz a rendelkezés meghatározta a Megbízott Lord számára azt a módot, ahogyan az Alkotmányozó Gyűlést össze kellene hívnia. Az új

választásokat csak a régi törvények alapján irányíthatná. A szigetek igazgatási és alkotmányos rendjében eszközölt minden újítás, amelyet Campbell tábornok⁸ a november 5-i szerződés előtt hozott, ezen szerződés aláírása és megerősítése után érvénytelennek tekintendő.

Valójában, ha jogerős intézményekről beszélünk, úgy a szerződő hatalmak egyáltalán nem fogadhatják el azokat az önkényes cselekedeteket, amelyek révén Campbell tábornok a szigeteken hatalmát gyakorolta: vagyis a teljes törvényhozói és a legfelső szintű igazgatási hatalmat.

A szerződés jogerősnek tekintí a szigetek által 1803-ban elnyert Alkotmányt, amit maguk a franciák is elfogadtak: azt az alkotmányt, amely az 1815. november 5-i szerződés aláírásakor – így a tárgyalások idején – még valamennyi szigeten érvényben volt mint a polgárok jogait és a közhatalmak természetét meghatározó okmány, mely Korfun még az idő tájt a maga teljességében működött.⁹

Az 1817. május 2-án kelt Alkotmánylevél kivonata

I. Fejezet 4. és 7. Cikkely. – A Jón Városok Egyesült Államainak polgári kormányzata a Parlamentnek nevezett, 40 tagú, választott gyűlésből, a 6 tagú végrehajtó Szenátusból és a bíróságból fog állni.

9., 10. és 11. Cikk. – A kormányzat minden tagját öt évre fogják választani; a képviselőket a nemesek közül, a szenátorokat a képviselők közül; a bíróság egyszerűen csak a végrehajtó hatalom egyik ága lesz, a bírakat pedig a Szenátus nevezi ki.

18. Cikk. – A katonai parancsnokság kizárólag a Főbiztos Lord fennhatósága alá tartozik.

19. Cikk. – A Parlament összehívásának és elnapolásának joga a Megbízott Lordhoz tartozik, feloszlatnia azt csak a Királynak lehet.

---

⁸ A megszálló angol csapatok főparancsnoka.

⁹ A szigeteken Campbell egyéb intézkedéseket hozhatott, de Korfu csak Napóleon lemondása után kapitulált.

XII. Fej. 2. Rész 1–7. Cikk. – A Főbiztos Lord a meghatározott rendszer alapján nevezi ki a Szenátus elnökét és tagjait; a kinevezések joga minden egyéb ügy vonatkozásában teljességében a Főbiztos Lord hatáskörébe tartozik.

VII. Fej. 1. Rész 14. Cikk. – A Szenátus elnökét csak a Főbiztos Lord jóváhagyásával lehet hivatali kötelezettséggel való visszaéléssel vádolni. A Szenátusban a kezdeményezés joga egyedül az Elnököt illeti meg. Ugyanakkor a Szenátus tagjainak joguk van az ülés során egyetlen alkalommal szóbeli előterjesztést tenni, ám kizárólag az Elnöktől függ, hogy napirendre tűzi-e azt, vagy sem. Az Elnök részéről történő visszautasítás esetén a szenátor – ha társai közül akár csak egynek támogatását is élvezzi – az indítványt a Megbízott Lord elé terjesztheti, ki belátása szerint dönt.

XI. Fej. 3. Rész 8–9. Cikk. – A Szenátus – a Megbízott Lord beleegyezésével – nevezheti ki a Minisztereket, szám szerint hármat, a három ügykör, a közügyek, a politikai ügyek és a pénzügyek élére; minden miniszternek lesz egy titkára; a közügyek irányítóját azonban – aki brit alattvaló is lehet – a Megbízott Lord fogja kinevezni.

A Szenátus egyetlen határozata sem érvényes a titkár aláírása nélkül.

14. Cikk. – A Szenátusnak kezdeményezési joga van a Törvényhozó Gyűlésen, de a Megbízott Lord korlátlan vétőjoggal rendelkezik. A Király – a kihirdetéstől számított egy éven belül – érvénytelenítheti a törvényeket.

XI. Fej. 16. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés nyári szünete idején, a következő ülésig, a Szenátus a Megbízott Lord jóváhagyásával hozhat törvényerejű rendeleteket.

Törvényhozó Gyűlés

III. Fej. 2. Rész 3–4. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés 11 állandó tagból fog állni. Tagjai: az Elnök, 5 személy az utolsó Szenátus tagjai közül, a szigetek 5 Kormányzója és 33 választott képviselő. Ez utóbbiakat a szigetek választási testületei delegálják a Tanács által kiválasztott 70 jelölt közül.

20. Cikk. – A kormányzók állítják majd össze a Választási Bizottságok tagjainak listáját, törölve e listáról a választójogukat elvesztetteket és hozzáírva azokat, akik közben szert tettek arra, ámbar csak a szavazatok összesítésére jogosultak. Az eredményt szóban fogják kihirdetni. A kormányzók formai hiba esetén feloszlatják a Választási Bizottságokat. Szükség esetén maga a Szenátus fogja kinevezni a Törvényhozó Gyűlés tagjait.

III. Fej. 3. Rész 10–11. Cikk. – A Törvényhozó Testületnek 2 egyenrangú titkára lesz, akik közül az egyiket, aki brit alattvaló is lehet a Megbízott Lord nevezí ki; továbbá semmilyen szóbeli döntés nem törvényes addig, ameddig nincs leírva és a titkárok kézjegyével hitelesítve.

15. Cikk. – A Törvényhozó Gyűlés tagjai csak olyan előterjesztést intézhetnek a Szenátushoz, amit előzetesen a Lordnak is bemutatnak.

32. Cikk. – A Gyűlésnek csak a rendes költségvetési kiadásokba lesz lehetősége beleszólni. A rendkívüli kiadásokról a Szenátus hoz döntést.

35. Cikk. – A Gyűlés belső funkcióinak szabályozására vonatkozó rendelkezéseket a Megbízott Lord hagyhatja jóvá.

Minden tisztségviselő – bírák esetén nem különben – kinevezése és elbocsátása a Főbiztos Lord által történik.

A Magas Igazságügyi Törvényszéket – amelynek mindenféle eljárásban és bűnügyben joga van ítéletet hozni, és amely az eljárásokhoz szükséges változtatások tekintetében is rendelkezéseket hozhat – az új Törvénykönyv jóváhagyásáig két jón és két angol bíró, a Szenátus elnöke és a Megbízott Lord fogja alkotni. Egyenlő szavazatszám esetén a Lordot illeti meg a döntés joga. Ez a Törvényszék brit vagy jón alattvalót is megbízhatja azzal a feladattal, hogy nevében a különböző szigetekeken döntést hozzon. A Törvényszékre büntetést kiróni vagy ítélni felette a Megbízott Lord jóváhagyása nélkül nem lehet.

A Lord minden elítélt büntetését felfüggesztheti. A Király, és időnként a Szenátus is kegyelmet adhat.

A Lord feladata a felső szintű rendőrségi funkciók gyakorlása, valamint a hajózás, az egészségügyi igazgatás, a posta és a könyvnyomtatás felső irányítása.

A megbízott Lordnak be kell mutatni, a lakosok Királyhoz vagy Államtitkárhoz intézett felterjesztéseit, így csak általa lehet továbbítani azokat.

A Lord saját belátása szerint csökkentheti vagy növelheti a szigetek állomásozó angol csapatok számát.

A Szenátus a megbízott Lord jóváhagyásával szabályozza a behajtandó követeléseket, az igazgatási, valamint a közösségi jövedelmek felhasználását.

Törvényt alkotnak az állampolgárság elnyeréséhez szükséges feltételekre, a helybenlakás idejére és módjára vonatkozóan.

Egy ad hoc¹⁰ jegyzék alapján kaphatnak állampolgárságot a brit alattvalók, mint más idegen alattvalók is, tekintet nélkül arra, hogy mennyi ideje laknak a szigetek.

Minden miniszteri felelősség megszűnt.

Észrevételek a május 2-án aláírt Alkotmánylevélhez

Ahelyett, hogy azokra a törvényekre alapozta volna ezt az Alkotmánylevelet a Védnök Hatalom Képviselője, amely a szigetek hajdani politikai és államigazgatási hatalmát meghatározta, jobbnak látta saját elképzeléseit előtérbe helyezni. Következésképpen:

1. A szigetek mint jogerős Intézményt veszi tekintetbe a háború alatt szilárdan megalapozott brit katonai hatalmat;

2. Elindítja a Hét Sziget képviselőiből álló jón Szenátus felosztatásának a folyamatát, és ünnepélyesen kijelenti, hogy ostobák és romlottak a Szenátus tagjai közül azok, akik szembehelyezkednek ezzel a törvénytelen és önkényes intézkedéssel (Maitland tábornok 1816. május 22-i nyilatkozata, és a hozzászolt iratok)¹¹.

Az ugyanabban az évben, május 29-én kiadott nyilatkozatában közli, hogy Őfelsége, a Király, tanácsában jogos intézményként ismerte el a

---

¹⁰ Az eredeti szövegben is így szerepel.

¹¹ Az eredeti szöveg hivatkozik így rá.

szigeteken a békeszerződés aláírása idején létrejött kormányokat, és tudja ugyan, hogy a háború idején Campbell tábornok angol katonákból hozta létre a szigetek döntőbíróságait, de azt is láttuk: a szerződés 4. cikkelye kimondja, hogy az új Alkotmánylevél jóváhagyásáig és tényleges hatályba lépéséig ezek az Intézkedések érvényben maradnak.

A Fenséges Királyi Tanács határozatait a Régensherceg tette közzé a szigeteken 1816. május 29-i kiáltványában, amelyben kimondták:

Hogy a szerződés aláírása idején hivatalban lévő Kormányok érvényben maradnak a szigeteken. Kételkedünk abban, hogy a jelenlegi Alkotmány, azaz a jelenlegi Kormányzóságok fenntarthatóak lennének; és egyébként is kik voltak a jelenlegi kormányzók? Angol katonák, akik saját kezükben összpontosítottak minden hatalmat – beleértve az igazságszolgáltatást is.

De fogadjuk el egy pillanatra ezt az erőszakos direktívát és szerződéslevelet. Megkérdézzük, hogy milyen jogcímen és milyen elv szerint ismerhették el ezt mint alkotmányos hatalmat vagy mint jogerős intézkedést a régi Szenátus tagjai közül azok az emberek, akik soha nem szálltak szembe a Megbízott Lorddal, ha a Hét Sziget Szenátusa valóban munkában állt akkor, amikor a brit csapatok Korfura érkeztek, és a Megbízott Lord szerint e szenátus törvényellenes intézmény volt; hogyan erősítették meg néhány tagot a testület tagjai közül hivatalukban; megbízván őket a Korfui Szenátus nevében, egy sosem működő intézmény tagságával, hogy a törvényesség látszatát biztosítsák minden intézkedésnek, amit az új Alkotmánylevélben szentesíteni akartak.

3. A lelkek ilymódon történt „felkészítése” után a brit megbízott 1817. január 7-én napvilágot látott nyilatkozatában ideiglenes tanácsot nevezett ki és egyúttal bízott meg egy olyan új Alkotmánytervezet kidolgozásával, amely saját nagyságának dicsőségére hívatott.

A Tanácshoz intézett értekezés azt tartalmazza, hogy a Brit Megbízott elmagyarázza a november 5-i szerződés értelmét, és ezzel egyidejűleg a tanácstagok tudomására hozza: nem szándékozik vitába szállni azokkal, akik az övétől eltérő módon értelmezik a szerződés kikötéseit.

Anélkül, hogy ehelyütt megismételnénk a szerződéshez csatolt teljes magyarázatot, elég azt elmondanunk, hogy van az értekezésben egy részlet, ahol érezni lehet, hogy Ófelsége a Brit Uralkodó korlátlan hatalommal rendelkezik a jón városokban.

Ennek az egy éve keletkezett értekezésnek az a fő mondanója, hogy a szerződés valamennyi záradéka előnyös a szigetek lakói számára.

De szükség van-e vajon a szerződés magyarázatára? És ezen esetben a szerződő felek egyetlen tagja jogosan vállalja-e magára – a többiek nélkül – a magyarázkodást?

4. Miután az 1817. május 11-i nyilatkozat 29 főben határozta meg a képviselők számát, és április 19-én nyilvánosságra hozták, miszerint a brit képviselő által eredendően kinevezett tanács tagjai fogják a képviselők egy részét alkotni, továbbá hogy ennek a tanácsnak az elnöke és a titkárai ugyanazokat a feladatokat látják majd el a Törvényhozó Gyűlésben is, a Megbízott Lord elrendeli: Meyer úr Kormányzósági titkár indítsa el a képviselőválasztást Korfu szigetén. Leveléhez egy listát csatol a jelöltek-ről, és kizárólag közülük lehet képviselőket választani. Az eljárás a többi szigeten is ugyanez, miközben a legszembetűnőbb, hogy a képviselők zöme azok közül az előterjesztett jelöltek közül került ki, akik csak a szavazatok kisebbsik hányadával bírnak. A történeteket nagyon könnyű lesz bizonyítani a választási gyűlések jegyzékeinek megvizsgálása során.

5. Az így összeállított alkotmányozó gyűlés elfogadta a Főbiztos Lord és a Legfőbbnek titulált Tanács által előterjesztett Alkotmánylevelet.

Ez az okmány számos részt, fejezetet és cikkelyt foglal magában, és lényege a következőkben foglalható össze.

A Főbiztos Lord korlátlan hatalommal kormányozza a Jón Államokat, és semmilyen felelősséggel nem tartozik sem az általa képviselt védnök hatalomnak, sem annak a pártfogolt népnek, amelynek sorsáról dönt.

A szigetek kormányzása abszolút hatalommal történik, mivel a Főbiztos Lordtól való függésen túl a kormány hatalmának alkotmányos gátja nincs. Nem felelős a védnök hatalomnak, hisz' számára az Alkotmánylevél teljhatalom gyakorlását tette lehetővé. Nem felelős többé a pártfogolt népnek, mert a közméltóságokat, melyeknek feladata a

közösség érdekeinek és jogainak gyakorlása, így az ezen elvekért való jótállás lenne, a Főbiztos Lord által kiválasztott, fizetett és elmozdítható hivatalnokok töltik be.

További megjegyzések

Mindaz, amit fentebb kifejtettünk, egyértelmű és egyúttal lesújtó bizonyítéka annak, hogy az 1815. november 5-i egyezményhez csatolt záradékokat korántsem a szigetek számára előnyös feltételekkel határozták meg, sőt azokat inkább megkerülendő kellemetlenségként, semmint tiszteletben tartandó jogi kötelekként tartották számon.

A 6. cikkelyben jogot biztosítanak a szigetek kormányának arra, hogy – az ország bevételeivel arányosan számolva – egyezzen meg a Védnök Hatalommal az erődök fenntartásáról és a helyőrségek fizetésének módozatairól, ám ezt a Főbiztos Lord és a Legfelsőnek titulált Tanács a bemutatott Alkotmánylevélben nyíltan megszegte. Semmilyen megállapodást nem kötöttek erre vonatkozóan, miközben az Alkotmánylevél 7. fejezete 2., 3. részének cikkelyei azt a jogot biztosították a brit erők Parancsnokának, hogy növelje a csapatok számát és szabályozza a rendkívüli katonai kiadások összegét.

Kérdés persze, hogy ha a Védnök Hatalom hivatalnokai révén mostanáig ellenőrzés nélkül irányította az adminisztrációt, akkor az ország vezető pénzügyi körei komolyan vehetik-e, hogy a védnök állja helyettük az ott állomásozó csapatok költségeit. Kérdés persze: ha a csapatok létszáma tényleg csak 3000 fő, akkor a 7. fejezet, 2.rész, 2. cikkelyének homályosan értelmezhető megfogalmazása jogalapot szolgálhat-e a jelzett létszámot meghaladó csapatok költségeinek kifizettetésére, amennyiben az Alkotmánylevél szellemében szükségesnek tartják felállításukat.

Az 1817. május 2-i Alkotmánylevélén nyugvó rendszer működése a szigetekén

Vajon a Hét Sziget lakói elégedettek-e jelenlegi sorsukkal? Hogy pártatlanul dönthessen az ember, vennie kell a fáradságot arra, hogy tanulmányozza a Hét Szigetet a Velencei Köztársaság fennhatósága idején, azt, amit saját követeik és miniszterei révén, hosszú tárgyalások árán el tudtak érni az 1800-as konstantinápolyi békében¹², és ebből adódóan azt az időszakot, amikor Oroszország teljesebben élhetett a szigetek fölötti védnökség lehetőségeivel, valamint az 1817. május 2-i Alkotmánylevél által lezárt időszakot, ha a Védnök Hatalom igazságszolgáltatása törvényesnek és megingathatatlannak ismerné el ezt a szerződést.

Az elégedetlenség általános, de miért is ne lenne az?

Ha mindig az ország érdekei által vezetett vagyonosok osztályára tekintünk, miért hitték volna ők azt, hogy elveszítik korábban élvezett – egyébiránt ünnepélyes szerződésben biztosított – jogait, amelyeket Európa első hatalmai garantáltak? És ha figyelmünket a népre irányítjuk, hogyan fogadhattak el egy olyan igazgatási rendszert, amelyik újabb adókat vet ki rájuk és hajt be rajtuk, kétszeresét az általuk korábban fizetettnek? Ezenfelül az igazgatási rendszer a leghatalmasabbak kezében van, és ez ama terület, hol a függőség révén méginkább érezhető az idegenek uralma – többek között nagy összegű kifizetések és ügyvitelbeli tapasztalatlanságok okán.

Az alábbiakban csupán a leginkább figyelemre méltó kérdések áttekintésére szorítkozunk

1. Az 1817. május 2-i Alkotmánylevél az 1815. november 5-i szerződés teljes megszégése. A Hét Sziget lakói nem reménykedhettek-e hát abban, hogy a Brit Uralkodó kormánya visszavonja ezt az

---

¹² A béke következtében kerültek orosz-török fennhatóság alá a szigetek. Ez az időszak a tiltsi békéig tartott.

Alkotmánylevelet és egy más szellemével cseréli fel az említett szerződést?

Ellenkező esetben a szerződést aláíró Hatalmak nem térnének-e vissza közösen gyakorolt jogaikhoz és szándékaikhoz a szigetekben, hiszen jogaikról és követeléseikről csak a november 5-i szerződés összes rendelkezésének garantálása esetében mondtak le. Márpedig egy rendelkezés garanciája jövőbeli maradéktalan végrehajtásában rejlik.

2. A május 2-i alkotmánylevél a szigetek kormányzósága által meghatározott hatalmak képviselőit minden felelősség nélkül nevezi ki, minden hatalmat a Főbiztos Lord kezébe helyez, tekintélye pedig arra is feljogosítja, hogy se a Védnök hatalom, se a támogatott nép felé számadással ne tartozzon.

Ha ezt az Alkotmánylevelet a Brit Parlament tudomására hozzák a jón nép tiszteletteljes fogadalmainak és panaszainak kíséretében, a nép nem reménykedhet-e abban, hogy oltalmat nyer?

Miért ne tehetné meg azt – ha a Kormány megtagadja alázatos kérése teljesítését –, hogy érvényt szerez annak, mit bizalmas közléssel hoztak tudomására.

3. A Hét Sziget egész népe örömmel, mintegy önálló létük zálogául tekintené ezt az intézkedést.

Néhány feltétel teljesülését, mint a november 5-i szerződés által biztosított szabadságot és függetlenséget, s mindenek felett a polgári és politikai jogok gyakorlását megígérték neki, egy olyan népnek, amelyet nem győztek le, és amely nép politikai és nemzeti létének birtokában volt.

A május 2-i Alkotmánylevél által meghagyott jogcímek nem felelnek meg azon jogok gyakorlásának, amelyek meg kellene hogy illessék és amelyek nem illetik meg a Szigeteket, holott a május 2-i Alkotmánylevelet alaptörvénynek lehet tekinteni.

Ha ezeket a törvényeket hódítás jogán érvénytelenítették volna, úgy a legyőzöttek minden szerencsétlenségük bizonyítékát látnák abban. De ezeket a jogokat ünnepélyes szerződésben erősítették meg, és a Védnök Hatalom kötelezte magát arra, hogy betartja és betarttatja azokat; akkor hogyan lehetséges, hogy a jónok másképp látják ezt, és a május 2-i Alkotmánylevélben saját polgári létük sírját veszik észre?

4. A polgári létről beszélve sem a szabadságot, sem a teljes függetlenséget, sem a szuverenitást nem követeljük. A Jón Nép soha nem rendelkezett ilyen magasztos elhatározásokkal. Védnökség alatt állt; mégis minden belügyére vonatkozóan (az 1800-as szerződés és az 1803-as alkotmány alapján)¹³ szabad és függetlén államot alkotott. Ez kétségbevonhatatlan történelmi tény, és csak ennek figyelembevételével lehetett megkötni a november 5-i szerződést. A szerződés kitételei világosak voltak: egyetlen kérdést sem hagytak nyitva. Ezt a fejezetet megtárgyaltuk. Az eddigiekhez csupán annyit tesszünk hozzá, hogy a 3. cikkely kimondja: Öfelsége a Brit Uralkodó különös figyelmet fog fordítani a Jón Államok törvényeire és irányítására.

Márpedig a megkülönböztetett figyelem nem azt jelenti, hogy a védelmet élvező Nép jogait roppant alaposan meghatározzák, és emellett idegeneknek adható állampolgárságról rendelkeznek. Megkülönböztetett figyelmet fordítani valamire még kevésbé jelentheti azt, hogy kinevezés útján töltik be az összes hivatalt, hogy minden hatalmat a védnök korlátlan rendelkezési jogába utalnak át, hogy a hivatalok legnagyobb részét brit alattvalók számára tartják fenn, hogy az ország pénzügyeit ellenőrzés nélkül irányítják, hogy a fejlesztéseket – a helyi viszonyok, illetve a lakosság ismeretének hiányában – pusztán a jog erejével bonyolítják le, végül hogy eltávolítják a helybélieket a hivatalokból, hogy azután megalázóan alacsony segélyekkel lássák el őket, miközben a nyereségeket olyan külföldieknek szolgáltatják, akik saját szülőhazájukban nehezen biztosíthatnák életfeltételeiket. Hihetjük-e, hogy ez az állapot sokáig elviselhető?

5. A szigetek annyit fizetnek hozzájárulásként a rájuk vonatkozó kiadásokból, mint még soha, és lakóik nem részesülnek az innen befolyó jövedelmekből, sem áldozatuk arányában, sem a november 5-i szerződés által meghatározott mértékben.

---

¹³ A szerződés a szigetek birtoklására vonatkozó orosz-török megegyezést jelentette; az alkotmány is ezen hatalmak védnöksége idején született.

A szigetek pénzügyi irányítása a következő módon történik: a brit Kincstárnok, ki a korona letéteményese, általános ügyintéző, egyúttal pedig főhivatalnok is. Ő e két feladatkört egynek tekinti; a pénzügyi vezetés jón főtisztviselőit a Védnök Hatalom csak a bizalmát élvező személyek közül választja, és nem hozza a jónok tudomására állam-pénztárak bevételeit és kiadásait.

Ha az Alkotmánylevél 6. fejezet, 1. rész 1–12. cikkelyében felvetett problémára keresnénk a választ, rájöhetnénk arra, hogy míg a helyi pénzügyi képviselők a Főbiztos Lord által kinevezett általános kincstárnoktól függenek, addig a Szenátus és a Parlament szintén a Főbiztos Lordtól függ, és semmiféle biztosítékot nem adtak a népnek bevételei törvényes használatához.

Észrevételek az 1817. május 2-i Alkotmánylevélhez

Ha a Hét Sziget lakóinak legnagyobb része ily módon dönthet jelenlegi sorsának alakulásáról, akkor miért a Megbízott Lord által a szigetek képviselőiül és hivatalnokaiul választott személyek írták alá a május 2-i Alkotmánylevelet? Miért sürgették annak jóváhagyását? Miért hagyták magukat kihasználni? És végül – a Tanácsosok kivételével – miért nem fűzött az Alkotmánylevélhez egyetlen szervezet, egyetlen polgár érdemi megjegyzést? Az Alkotmánylevél nem ad nekik semmiféle jogot erre. A gesztusok, az alávetettség tudata és a lojalitással telített üzenetek, melyeket a szigetek képviselői és hivatalnokai számtalan alkalommal felterjesztettek a Megbízott Lord elé, nem szóltak a jelenlegi panaszokról.

Ennélfogva ezek a panaszok túlmutatnak egy maroknyi nagyratörő, nyugtalan és mozgékony polgár elhatározásán, végtére az emberek saját helyükön, a maguk módján nyugodtabb és visszafogottabb pártot alkotnak – mintegy meglelevenítve a nép szenvedését.

Oda lyukadtunk ki, hogy a nép el van nyomva. Az általunk felvetett bizonyítékokra nincs válasz. Ezek a problémák, illetve az idővel még hozzájuk adódók – valamely hatékony gyógyír híján – kínosan fogják

érinteni a Védnök Hatalom ügynökeit és a Hét Szigeten őket kiszolgálókat.

Hozzátevé mindehhez, hogy egyenlőre a Hét Sziget tisztviselői egy olyan pártot képeznek, amelyik kész egy új rendszer esetén szembefordulni a britekkel, feltesszük a kérdést; melyik csoport képviseli inkább törvényes módon az országot? Azok a polgárok, akik nem menekültek el, de távol tartják magukat a közügyektől, akik nagy tekintélynek örvendenek, és a hivatalnokok már félnek feljelenteni őket.

De a hivatalnokok képesek-e még valamilyen szolgálatot tenni a Védnök Hatalomnak abban a pillanatban, amikor minden népszerűségüket elvesztették? És hogyan is őrizhetnék meg népszerűségüket, ha mértéktelen fizetségük ellenében – honfitársaik rovására – szó nélkül főt hajtának a Főbiztos Lord valamennyi kívánsága előtt. Mi több, ezáltal abba a teljesen lehetetlen helyzetbe kerülnek, hogy nem adhatnak szabadon és függetlenül hangot a véleményüknek. Nem részletezzük itt azokat a körülményeket, amelyek révén függő helyzetbe kerültek a Főbiztos Lord által, a május 2-i Alkotmánylevél aláírására választott személyek. ... De tartós lehet-e ez az alárendeltség? Egy kettős rendszerben egyáltalán nem lehet az. Formailag törvénytelen. Ez a kapcsolat semmiképpen nincs biztosítva, mivel az Alkotmánylevél pontjai szereznek érvényt neki. Az Alkotmánylevelet aláíró polgárokat pedig a Védnök Hatalom Megbízottja úgy terjesztette elő a választási gyűléseken, mint a megfelelő területek képviselőit, ahelyett, hogy a gyűlések törvényesen, az érvényben lévő alkotmány alapján, szabadon választották volna meg az Alkotmánylevelet jóváhagyó képviselőiket.

A Főbiztos Lord által kinevezett képviselők, a számukra kijelölt körzetek választói nevében egy nemlétező szavazásról beszéltek, tekintettel arra, hogy nem gyakorolhattak volna oly hatalmat, amellyel nem voltak felruházva. De ha felruházták volna őket eme hatalommal, gyakorolhatják-e azt a november 5-i szerződést megsértve? Hogyan lehet hát jelezniük válaszukat a Főbiztos Lord értekezésére a május 2-i Alkotmánylevél kapcsán? Ha elérnék a november 5-i szerződés egy részének támogatását, miért ne lehetne joguk formai és tartalmi vonatkozásban

érvényteleníteni azt az egyezséget, amely egy cikkely aláírása révén, a Szigeteket a Védnök Hatalom korlátlan fennhatósága alá helyezte?

De elfogadhatott volna-e egy ilyen cikkelyt Nagy-Britannia a november 5-i szerződést aláíró hatalmak egyetértése nélkül, és ha ez a beleegyezés szükséges a szerződés tartalmi és formai megsemmisítéséhez, miért ne ismerhetné el Nagy-Britannia a cikkelyek többségének végrehajthatatlanságát? Elismerésről beszélünk, mivel a Főbiztos Lord 1817. február 3-i értekezésében ez a hivatalos megfogalmazás.

A jelen helyzet enyhítésének módozatai az 1815. november 5-i szerződés kikötései alapján

Nem titkoljuk azokat a nehézségeket, melyekkel attól a pillanattól fogva szembe kell néznünk, hogy a Szigeteken az 1816-tól napjainkig történt eseményeket meg nem történtnek nyilvánították. Mi ezt egyáltalán nem kérdőjelezzük meg; de ha ismeri az ember a szerződést és annak kísérőszövege által megfogalmazott tényeket, és ha bekapcsolódik az igazság védelmében folytatott perbe, végül pedig ha emiatt az igazságosság visszaállítását szeretné elérni spontán kezdeményezésre, nem várva meg az események erejének kényszerítő hatásását, akkor könnyen lehetne:

1. Gyorsan enyhíteni a Hét Szigetet sújtó problémák nagyobb részén.
2. Ezzel egyidejűleg hangot kell adni annak, hogy az embereknek lehetőségük van a november 5-i szerződés rendelkezéseinek tökéletesen megfelelő belpolitikai helyzetet kialakítani a kis Államban.

Először.

Ami legtöbbet nyom a latban: az összes hatalom összpontosítása révén történő visszaélés, és az igazgatás minden ágának a Főbiztos Lord kezében való egyesítése.

Ez a hatalom ugyanannak a személynek a kezében összpontosul, akitől minden hivatalnoki cím is származik, vagyis minden közalkalmazotti kinevezés a Szenátus elnökétől kezdve a büntetőtörvényszékek legelső végrehajtóiáig bezáróan.

A Hét Sziget nemcsak korlátlan uralom alatt áll, hanem még azok alatt az alkalmazottak alatt is sünylődik, akik oltalom, címén paráncsolnak neki. Hogy a hatalom ezen ügynökei csupán csak a Megbízott Lord szándékainak, hűséges tolmácsolói, ezt feltételezni képtelenség. Valójában egyetlen ember sem tudná felderíteni a kis Állam, ügyeit, annyira bonyolultak; és mégis a jelenlegi Főbiztos Lord megfontolhatja, hogy figyelmet szentel a Hét Sziget törvényeit, ügyintézését és igazságszolgáltatását érintő minden részletkérdésnek, mialatt ellátja a katonai parancsnokságot, a Máltai Kormányzóságot és a Mediterráneum területére vonatkozó brit felügyeletet.

A leggyorsabb és legüdvösebb megoldás az lenne, ha felmentenék Maitland tábornokot főbiztosi teendői ellátása alól a Szigeteken, és ezekkel a feladatokkal egy, a kormányhoz vagy a külügyi osztályhoz tartozó személyt bíznanak meg. Ez az új Megbízott azonnal megvalósíthatná a területek törvények és szabályok alapján történő irányítását. Az 1817. május 2-i Alkotmánylevélben megfogalmazott teljhatalom helyett más lehetőségeket biztosítanának neki. Önként lemondana a november 5-i szerződésben nyert jogosítványairól, ezeket a Jón Állam alkotmányos testületeinek engedné át, úgy, hogy közben fenntartaná magának a felügyeleti jogot. ...

Másodszor.

Ezeknek a dolgoknak az örökös megszüntetése jogi szempontból nem jelentene többet, mint törvényesen megtárgyalni a nemzet 1817. május 2-i Alkotmányra vonatkozó indítványát.

Maga az Alkotmánylevél (7. fejezet 7. rész 5. cikkely) szerencsére úgy tűnik, lehetőséget biztosít e módosításnak; de a módosítás csak akkor lenne törvényes, ha a szabad nemzet választási gyűlésein megválasztott Képviselők formálisan beleegyeznének abba, és ha a gyűlések által lennének feljogosítva e döntés meghozatalára.

Semmi sem oly könnyű, mint egy ily kíváncsi eredmény előkészítése, hisz' anélkül, hogy visszatérnének a botrányos múlthoz, anélkül, hogy tönkretennék a jövőbeli kilátásokat, megtörténne az 1815. november 5-i szerződés kikötéseinek átfogó megvalósítása.

Megígérjük, hogy meghatározzuk a végrehajtás módozatait. A Védnök Hatalom új képviselője egy nyilatkozattal kérné fel a szigetek kormányzóit a választási gyűlések összehívására.

Ezeket a gyűléseket a megadott választási arányban hívnák össze, és a polgárok ítélnének arról, hogy ki érdemli meg a Védnök Hatalom és saját területük lakóinak bizalmát.

Megbízatása kiterjedne a sziget rendkívüli képviselőire, és az alkotmányos intézmények javítására vonatkozó, saját jogkörében hozandó döntésekre. Feltételezzük, hogy a képviselők számának hét főben való korlátozása megfelelő; ennek alapján a következőképpen alakulnának az arányok:

2 fő Korfu; 2 fő Kefallónia; 1 fő Zante; 1 fő Santa Maura részéről.

Cérigó, Ithaka és Paxi szigetének választott gyűlései, az őket megillető arányban választhatnának a már meglévő többségi képviselők közé tagjaikat, mindegyik sziget abba a csoportba, amelyiket a legmegfelelőnek tartja arra, hogy érdekképviselésével megbízza.

Az ily módon megvalósított törvényreform értelmében a köztisztviselők a Főbiztos Lord keze alatt dolgoznának; a reformot a Védnök Hatalom, vagy saját megbízottai, vagy közülük az ezen tiszteletreméltó küldetéssel felruházott választott tagok hagynák jóvá. Abban az esetben, ha a Védnök Hatalom hasznosnak és alkalmasnak ítélné felvetésünket a rendkívüli képviselőválasztásra vonatkozóan, bátorkodnánk megjegyezni: a közvetlen kinevezés, vagy a választási gyűlések listáinak előterjesztése helyett – az eddigi gyakorlattól eltérően – méltányosabb lenne, ha kikötnék, hogy csak azok közül a képviselők közül lehet szabadon választani, akik a szavazatok többségét korábban elnyerték. Tehát, amint fentebb említettük, ez esetben minden sziget két képviselőt delegálhatna. A Választási Gyűlés szabadon kiválaszthatna 4 vagy 5 polgárt, közülük kettő a főbiztos választottja, ezáltal pedig jogerőssé válna az ország rendkívüli képviselőinek megválasztása.

Megismételjük, hogy számunkra e korlátozás tűnik a legkevésbé haszontalannak, mivel meg vagyunk győződve arról, hogy az engedéllyel megtartott választási gyűlések teljesen kielégítenék a Védnök Hatalom várakozását.

Itt befejezzük, abban a reményben, hogy az általunk javasolt egyszerű és könnyű módzatokkal minden olyan ellenérvre választ adtunk, amely továbbra is érvényben hagyná a Jón Szigeteket elnyomó szörnyű rendszert; egyúttal abban a hitben ringatjuk magunkat, hogy újabb bizonyítékát adtuk ama őszinte szándékunknak, amit avégett fogalmaztunk meg, hogy szülőföldünk polgári mivolta, boldogsága és jóléte kizárólag a brit kormány nagy bölcsességére és igazságérzetére legyen bízva.

III.

KAPODISZTRIASZ GRÓF LEVELEZÉSÉBŐL

Bizalmas levél Lord Bathursthoz
(Varsó, 1819 október 1/13)¹⁴

Bizalmasan átadtam V.E.-nek¹⁵ azokat a feljegyzéseket, amelyeket a Jón Szigetek jelenlegi állapotáról kért tőlem, és – adósságomat törlesztve – általa kérek elnézést. ...

A feladat, amit kettős cél elérése érdekében vállaltam fel, időt igényelt. Fáradásaim befejeztével munkám kegyes fogadtatást vár Öntől. Megtalálja benne a kendőzetlen igazságot; tudomására hozom a tényeket és figyelmen kívül hagyom a személyeket. Vizsgálataimról bizonyíthatóan tanúskodnak a közokmányok. Enélkül a megkérdőjelezhetetlen tanúság nélkül nem vállalhatnám a felelősséget. Vagyis semmi olyan feltételezésem nincs, amely ne felelne meg a hiteles dokumentumokban leírtaknak.

---

¹⁴ A két időpont a juliánusz és a gregoriánus naptár közötti eltérést tükrözi.

¹⁵ A szövegből csak annyi derül ki V. E.-ről, hogy az illető hölgy.

Méltóztassék Gróf Úr komoly figyelmet szentelni a szigetek érdekeinek. Higgye el nekem, néhány másodlagosnak tűnő dolog méltó kormánya felvilágosult közbenjárására.

A pillanat, amelyben V.E. a dolgok valódi állását tudomására hozza, egyszersmind a gyors orvoslás letéteményese is. Gyors orvoslásról beszélek, mert minden késedelem új bajt szül. Az intézkedések, amelyeket a szabadság eléréséért szorgalmazok, számomra úgy tűnik, hogy igen egyszerűek és könnyűek, s mi több, reménykedek azok üdvös mivoltában.

Minden kellemetlenség, ami ebben az ügyben V.E.-vel és kollégáival kapcsolatban zavart engem, egyúttal örömet is szerzett nekem azon a baráti és bizalmas viszony okán, ami személyem irányába megnyilvánult. Gróf Úr, örömmel kerülnék Önnel – akire hazámnak oly nagy szükség van – személyes kapcsolatba, miközben bízik egy boldog és megfelelő életfeltételeket teremtő változásban is. Öszinte nagyrabecsüléssel stb.

Levél Wellington hercegnek
(Varsó, 1819. október 13.)

Élvén V.E.-től kapott felhatalmazással, tudomására hozom Lord Bathursttal folytatott megbeszéléseim lényegét szülőföldem szerencsétlen helyzetét illetően.

Első tárgyalásunk alkalmával bizonyossá vált előttem, hogy Ő vajmi keveset tud azokról a mozzanatokról, amelyek tulajdonképpen az összes probléma okozói. Miután átfutotta az iratokat, amelyek az Ön figyelmére is méltóak, Bathurst gróf nem vonhatta kétségbe a nyilvánvaló visszaéléseket; de e a miniszter mélyen meg van győződve arról, hogy komoly akadályok állnak egy jobb rendszer útjában. Az első akadály a november 5-i egyezség, a második a három év óta meghozott és végrehajtott intézkedések rendszere a szigetekén.

Ami az egyezséget illeti, azt Bathurst gróf nem tartja kivitelezhetőnek. S.E.¹⁶ csak egy olyan rendszert tudott kidolgozni, miszerint – jöllehet az erődökben idegen helyőrség állomásozik – az ország szabad és független, a védett nép politikai jogainak gyakorlását biztosító alkotmányt pedig egyetlen állammal, a Védnök Hatalommal kell jóváhagyni.

Nem feladatom szembeszállni ezzel a véleménnyel. Fejet hajtva a tények előtt a szigetek kívánságára tolmácsolt jogos panaszok felvetésén kívül egyéb mondanivalóm nem volt.

Az ellenkező álláspontra helyezkedve csupán csak a problémák felvetésére szorítkoztam, mivel ismerem a szerződés pontos végrehajtását. Inkább gyakorlati, semmint elvont elvi síkon szívvel-lélekkel ragaszkodtam a fennálló rendszer hiányosságaiból adódó kellemetlen következmények feltárásához.

A rendszer alapelveit vizsgálva könnyű volt rámutatnom a november 5-i szerződés pontjaival ellentétes dolgokra.

Amikor az alkalmazás szempontjából vizsgáltam meg azt, aggódva bár, de egyértelműen kimutattam, hogy hazám mennyit szenved a jelen igazgatási rendszertől. Bathurst Gróf Úr végtelen türelemmel hallgatta meg hosszú eszmefuttatásaimat, és felhatalmazott arra, hogy foglalkozzam a kérdéssel. Azon kívánságát is kifejezte, hogy készíttessenek neki másolatot vagy feljegyzéseket az iratokról, amelyeket volt szerencsém bemutatni neki. Magam is szívesen vállaltam el ezt a feladatot. Lassan befejeztem munkámat, és Herceg Úr meg fog bizonyosodni indítékaimról, miszerint a munkatársához intézett levélben csakúgy, mint az Önnek címzett terjedelmes küldeményben lévő feljegyzésben a szabadság nevében emeltem fel szavamat.

Szíveskedjék még egyszer áttekinteni e munkát teljes terjedelmében, és átgondolni a benne felvetett kérdéseket. Döntsön ahogy szokott, igazságosan és nyíltan mondjon ítéletet. Hónfitársaim nevében előre is elfogadom döntését, mert ők minden bizodalomukat belém vetették. Én

---

¹⁶ A szövegből nem derül ki, hogy kiről van szó.

minden reményemmel Önhöz fordulok. Mivel honfitársaim méltónak tartottak engem bizalmukra, nem szándékozom ezt azzal igazolni, hogy lemondok jón voltomról, vagy hogy összetéveszttem ezt a címemet azokkal, amelyek annyi szerencsét hoznak nekem az Orosz Cárral való érintkezésem során.

Mint országom polgára emelek szót szülőföldem érdekében; és ha Sándor cár ennek ismeretében jóindulatú együttműködésével segít engem, mivel a Cár mindenekelőtt ember, vagyis olyan keresztény, aki szíve mélyén a mi szent vallásunkat gyakorolja, következésképpen Ófelsége egyetlen alkalmat és lehetőséget sem szalaszt el, hogy védelmezőjévé legyen annak az ügynek, melyet én saját feladataim között a legdrágábbnak és a legszentebbnek tekintek. Hűségesen tudomására hoztam V.E.-vel és kollégáival folytatott megbeszéléseim lényegét; megmutattam neki az Ön és Lord Castlereagh levelét, nem mulasztottam el elé tárni a napi küldeményt és az azt kísérő leveleket.

A Cár elfogadta az itt említett megbízatást, és nem tekintette magát a november 5-i egyezmény szerződő hatalmának; egyúttal háláját fejezi ki azért, hogy Ön erre a bizalmas tárgyalásra kéri fel.

Ófelsége igazi elégtételt fog érezni, ha az Ön közvetítése által értesül ígéretének előnyös fogadtatásáról. Ez megszabadítja a Hét Sziget lakosságának életét egy zsarnoki igazgatási rendszertől, az alapjaiban elhibázott önkényuralomtól. Ennek apropóján bátorkodom néhány javaslattal élni. Az ön igazságosságára bízom ezeket; nem számít a módszer, ám az óhajtott tettek végül áldottá teszik a védnökeik nevét a Hét Szigeten. Türelmetlenül várják e jótéteményeket, de kizárólag az Ön Kormányától remélik ezen önként felajánlott igazságtételt. Bejártam e területeket és ismerem országomat; ezen ismeretek birtokában kérem arra, ne engedje, hogy egy élő és érzékeny népet hosszú szenvedésnek tegyenek ki. Mindennek van határa; a tekintély, amit korábbi szolgálataim révén vívtam ki magamnak a Jón Szigetek lakosai körében, erősíti bennem a reményt, hogy honfitársaim nyugodt beletörődéssel várják a brit kormány felé tett jelenlegi indítványaim eredményeit. A nép 1816 óta hallgat rám; remélem ez később is így lesz. Könyörögve kérem Uram, hogy erőfeszítéseim nem legyenek hiábavalóak!

Elnézését kérve hosszú levelemért, fogadja őszinte nagyrabecsülésem stb.

Készült a JATE HÖK támogatásával.

A szövegszerkesztést a JATEPRINT,
a Bölcsészettudományi Kar Kiadványszerkesztősége végezte
WordPerfect 5.1 szövegszerkesztő programmal.

Készítette a JATEPress
6722 Szeged, Petőfi Sándor sugárút 30-34.
Felelős kiadó: Pándi Lajos
Felelős szerkesztő: Szőnyi Etelka
Méret: A/5, példányszám: 300, munkaszám: 49/95.

A Documenta Historica eddig megjelent számai:

1992

1. AZ 1887-ES FÖLDKÖZI-TENGERI EGYEZMÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Nyemesok Attila.
2. A TILSITI BÉKE (1807. július 7.) Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet
3. TALLEYRAND, CHARLES-MAURICE: ÉRTEKEZÉS ANNAKELŐNYEIRŐL, HOGY A JELEN KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT ÚJ GYARMATOKAT SZEREZZÜNK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Géza.
4. A SCHÖNBRUNNI BÉKE (1809. október 14.) Sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet.
5. EDVARD BENEŠ: ZÚZSÁTOK SZÉT AUSZTRIA-MAGYARORSZÁGOT (A CSEH-SZLOVÁKOK ÁLDOZATÁNAK TÖRTÉNELMI BEMUTATÁSA). A szöveget kiadásra előkészítette: Gulyás László. (elfogyott)
6. KORAI ANGOLSZÁSZ TÖRVÉNYEK I. A KENI TÖRVÉNYEK. Fordította és sajtó alá rendezte: Szántó Richárd.
7. AZ 1939-40-ES FINN-SZOVJET HÁBORÚ DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Engi Imre.
8. DOKUMENTUMOK AZ OROSZ-SZOVJET TÖREKVÉSEKRŐL A BOSZPORUSZSÉ ADARDANELLÁK MEGSZERZÉSÉRE (KONSTANTINÁPOLY-EGYEZMÉNY, 1915; NÉMET-OROSZ TÁRGYALÁSOK, 1940). Fordította és sajtó alá rendezte: Boros Tamás.

1993

9. A BIRODALOM ÉS ÉSZTORSZÁG. A SZOVJET-ÉSZT SZERZŐDÉSEK MEGSZÜLETÉSÉNEK DOKUMENTUMAI (1939 SZEPTEMBER). Fordította és sajtó alá rendezte Vandlík Krisztina.
10. EDWARD BALLIOL SKÓCIAI HADJÁRATA. RÉSZLETEK A LANERCOSTI KRÓNIKÁBÓL ÉS A BRIDLINGTONI KANONOK GESTÁJÁBÓL. Fordította és sajtó alá rendezte: Kiss Andrea.
11. AZ 1943 DECEMBERI BENEŠ-SZTÁLIN-MOLOTOV MEGBESZÉLÉSEK DOKUMENTUMAI. Fordította és sajtó alá rendezte: Gulyás László.
12. BÉKESZERZŐDÉS NAGY-BRITANNIA ÉS AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK KÖZÖTT (1783. SZEPTEMBER 3.). Fordította és sajtó alá rendezte: Kókény Andrea.
13. ÚJ BÉCSI TUDÓSÍTÁSOK A KIVÁLÓ SCHWARZENBERG GRÓFNAK A TATAI, VESZPRÉMI ÉS PALOTAI ERŐDÖK ÉS MÁS HELYEK ELFOGLALÁSÁRÓL, A SZIGETI ERŐD ÖSSZEOMLÁSÁRÓL ÉS A TÖRÖKORSZÁGBAN NAPRÓL-NAPRA ERŐSÖDŐ HANYATLÁSRÓL (1599). Fordította és sajtó alá rendezte: Lévai Judit.
14. 1789 FRANCIAORSZÁGA A PANASZOK TÜKRÉBEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Gyuricza Róbert.

1994

15. AZ 1594-ES BIRODALMI GYŰLÉS HATÁROZATAI A MAGYAR HÁBORÚT ILLETŐEN. Fordította és sajtó alá rendezte: Wölflinger Ildikó.
16. VOLGAI NÉMET DOKUMENTUMOK (1918–1941). Fordította és sajtó alá rendezte: Opauszki István.
17. AZ 1916. ÉVI ARAB FELKELES KIÁLTVÁNYA. Fordította és sajtó alá rendezte: Ferwagner P. Ákos, Lőkös István.
18. A BAYEUX-I FALISZÖNYEG. Sajtó alá rendezte és az előszót írta: Varga Vanda Éva.

1995

19. A CONSTANTINUS-I ADOMÁNYLEVÉL (DONATIO CONSTANTINI – VIII. SZ.) Fordította, sajtó alá rendezte, az előszót és a jegyzeteket írta: Piti Ferenc.
20. A HÉT SZIGET KÖZTÁRSASÁG ÉS KAPODISZTRIASZ. Fordította és sajtó alá rendezte: Szász Erzsébet

A megjelölt számok darabonként átlagosan 100 forintért (plusz postaköltség) a következő címen rendelhetők meg:

Pándi Lajos. JATE Új- és Legújabbkori Egyetemes Történeti Tanszék, 6722 Szeged, Egyetem u. 2.